

Andningsskydd – vårdhygieniska råd för användning

Innehåll

Syfte och omfattning	2
Bakgrund	2
Individuell utprovning	2
Tillpassningstest	2
Användning	3
Påtagning	3
Avtagning	4
Täthetskontroll, läckagetest	5
Andningsskydd med ventil	5
Andningsskydd utan ventil	5
Instruktionsfilmer	5
Dokumenthistorik	6
Referenser	6

Syfte och omfattning

Rutin för att beskriva utprovning och användning av andningsskydd när personal skyddar sig mot smitta vid vård- eller omsorgsmoment. I denna rutin avses andningsskydd av engångstyp, filtrerande halvmasker (FFP), när begreppet andningsskydd används.

Dokumentet gäller för Region Uppsalas vårdförvaltningar, privata vårdgivare samt kommunal vård och omsorg.

Bakgrund

Andningsskydd används för att bäraren ska skyddas mot att andas in farliga luftföroreningar, så som rök, aerosoler, fibrer, bakterier eller virus (luftburen smitta). För mer information se

[Andningsskydd, \(av.se\)](#).

Andningsskydd kan vara konstruerade med eller utan ventil. Ventilen påverkar inte skyddsfunktionen, men minskar andningsmotståndet. Andningsskydd märkta IIR är resistent mot stänk av kroppsvätskor. Andningsskydd märkta IIR med övertäckt ventil är vätskeresistent och eliminerar även risken för droppbildning från ventilen, varför de används på operationsavdelning.

FF = Filtrering Facepiece, filtrerande halvmask.

P = Partiklar.

3 = klass, graden av skyddseffekt, finns 1,2,3 där 3 är den högsta.

Vid misstanke om luftburen smitta, så som smittsam tuberkulos, används FFP3-klassat andningsskydd.

Vid luftvägsinfektioner när smittrisk är förhöjd används FFP2- eller FFP3-klassat andningsskydd.

Individuell utprovning

Andningsskydd ska vara individuellt utprovade av varje arbetstagare innan det används som skydd mot luftburen smitta i arbetet. Närmaste chef ansvarar för att utprovningen görs och att arbetstagaren har tillräckliga kunskaper för att använda andningsskyddet på ett säkert sätt. Den individuella utprovningen kan till exempel ske i samband med introduktionen på arbetsplatsen. Att utprovningen är gjord bör dokumenteras av chefen.

Den individuella utprovningen omfattar:

1. Information till arbetstagaren enligt detta dokument:
  - a. Vad är ett andningsskydd och vad skyddar det mot?
  - b. Hur används ett andningsskydd? När och hur görs en täthetskontroll? I vilka situationer i den egna verksamheten ska andningsskyddet användas?
2. Arbetstagaren övar att ta på och av andningsskyddet samt täthetskontroll, se nedan.
3. Tillpassningstest för att säkerställa att andningsskyddet ger ett fullgott skydd, se nedan.

Tillpassningstest

Att ett andningsskydd uppfyller alla tekniska krav innebär inte att det passar alla ansikten. Nya föreskrifter från Arbetsmiljöverket (AFS 2023:11) ställer krav på att tillpassningstest (individuell täthetsprovning) ska göras innan ett andningsskydd börjar användas. Tillpassningstest görs med

kvalitativ eller kvantitativ metod för att säkerställa att andningsskyddet sitter bra och ger ett fullgott skydd. För mer information se:

- [Arbetsgivare måste prova ut andningsskydd, \(av.se\)](#)
- Personlig skyddsutrustning, [folkhalsomyndigheten.se](#)

Vårdledningsgruppen i Region Uppsala har beslutat att personal inom Akademiska sjukhuset, Folkandvården, Lasarettet i Enköping samt Nära vård och hälsa ska fortsätta att använda andningsskydd på samma sätt som tidigare i väntan på att få genomgå tillpassningstest.

Tillpassningstest ska utföras:

- När användare ska få ett nytt andningsskydd av en viss modell.
- Vid byte av typ, storlek eller modell av andningsskydd.
- Vid förändringar i ansiktet som kan påverka att andningsskyddet sluter tätt mot ansiktets hud:
  - Viktökning eller viktminskning.
  - Omfattande tandvårdsarbete.
  - Ärr, leverfläckar, piercingar eller andra förändringar i ansiktet.

Om annan skyddsutrustning ska användas samtidigt som andningsskyddet, och kan påverka andningsskyddets passform, ska tillpassningstestet göras med den skyddsutrustningen på.

Personer med skägg eller skäggstubb kan inte få andningsskyddet att sluta tätt och kan därför inte göra tillpassningstest.

Användning

Andningsskyddet är engångs, personligt och kasseras efter varje användning.

Andningsskyddet sätts på och tas av utanför rummet där patient med luftburen smitta vårdas. Om det finns en luftsluss med godkända luftflödes- och lufttryckskontroller beror det på slussens konstruktion om andningsskyddet kan tas på och av i slussen. Det är alltid säkert att ta på och av andningsskyddet i korridoren utanför slussen och därför rekommenderas denna rutin i första hand.

Om andningsskyddet blir fuktigt eller nedsolkat ska det genast kasseras och ersättas med ett nytt andningsskydd.

Desinfektera alltid händerna direkt efter kontakt med andningsskyddet.

Vid risk för stänk av kroppsvätskor mot ansiktet behöver andningsskyddet kompletteras med skydd för ögonen: visir eller skyddsglasögon.

Påtagning

1.

2.

3.

Andningsskydd – vårdhygieniska råd för användning

DocPlus-ID: DocPlusSTYR-377

Version: 11

Handlingstyp: Instruktion/Rutin

Gör så här:

1. Exempel på andningsskydd med eller utan ventil.
2. Öppna förpackningen. Näsbygelns är placerad i övre delen av masken. Forma bygelns genom att försiktigt böja den på mitten.
3. Placera masken i handen. Vik ut den och forma den till en kopp. Ta med andra handen tag i banden.

4.

5.

6.

4. Placera masken under hakan, över ansiktet och dra banden över huvudet.
5. Placera det nedre bandet runt nacken och det övre bandet på huvudet. Justera masken tills acceptabel komfort uppnås.
6. Forma näsbygelns efter näsan – använd båda händerna.

7.

7. Se till att andningsskyddet sluter tätt runt näsa, kinder och hakan och gör en täthetskontroll.

Avtagning

Desinfektera händerna. Ta av andningsskyddet genom att ta båda remmarna bakifrån och lyfta dem över huvudet. Undvik att röra ansiktet.

Täthetskontroll, läckagetest

Det är en förutsättning att andningsskyddet sluter tätt mot ansiktet för att fungera. För att kontrollera att andningsskyddet sluter tätt görs en täthetskontroll (läckagetest) inför varje användning. Om läckage upptäcks vid täthetskontrollen ska andningsskyddet inte användas. Se även rutiner för individuell utprovning med tillpassningstest ovan.

Hur täthetskontrollen görs beror av om andningsskyddet har en ventil eller inte, se instruktioner och instruktionsfilmer nedan. Täthetskontrollen kan utföras på lite olika sätt men med samma resultat och säkerhet. Vid osäkerhet om hur täthetskontrollen görs, se tillverkarens anvisningar för andningsskyddet.

Personer med skägg eller skäggstubb kan inte få andningsskyddet att sluta tätt vilket innebär risk för smitta.

Andningsskydd med ventil

Ta på andningsskyddet enligt nedan. Kupa båda händerna runt masken och **dra ett djupt andetag**. Om du upptäcker läckage mellan andningsskyddet och huden: Korrigera näsbygeln, masken och banden. Gör därefter en ny täthetskontroll.

Andningsskydd utan ventil

Ta på andningsskyddet enligt nedan. Kupa båda händerna runt masken och **andas ut kraftigt**. Om du upptäcker läckage mellan andningsskyddet och huden: korrigera näsbygeln, masken och banden. Gör därefter en ny täthetskontroll.

Instruktionsfilmer

Instruktionsfilmer från 3M. Täthetskontroll kallas på engelska check the seal.

[Instruktionsfilm andningsskydd utan ventil \(multimedia.3m.com\)](https://multimedia.3m.com).

[Instruktionsfilm andningsskydd med ventil \(multimedia.3m.com\)](https://multimedia.3m.com).

Dokumenthistorik

Författare:

Jakob Morén. Vårdhygien- och infektionspreventionsenheten.

Datum:

2020-09-03 Jakob Morén. Utökad information om individuell utprovning och täthetskontroll.

2020-10-07 Jakob Morén. Förtydligande om olika metoder för täthetskontroll.

2023-06-26 Elina Karlsson. Tillgänglighetsanpassat dokument.

2024-04-05 Ingrid Isaksson. Uppdaterat enligt tidsschema, ingen förändring.

2024-12-13 Jakob Morén. Information om tillpassningstest och nya föreskrifter från AV.

2025-03-26 Ingrid Isaksson, Uppdaterat länkar som ej fungerade

2025-09-03 Anna Waxin. Uppdaterat länkar.

Referenser

[Andningsskydd, \(av.se\).](#)

[Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd \(AFS 2023:10\) om risker i arbetsmiljön, \(av.se\).](#)

[Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd \(AFS 2023:11\) om arbetsutrustning och personlig skyddsutrustning – säker användning, \(av.se\).](#)